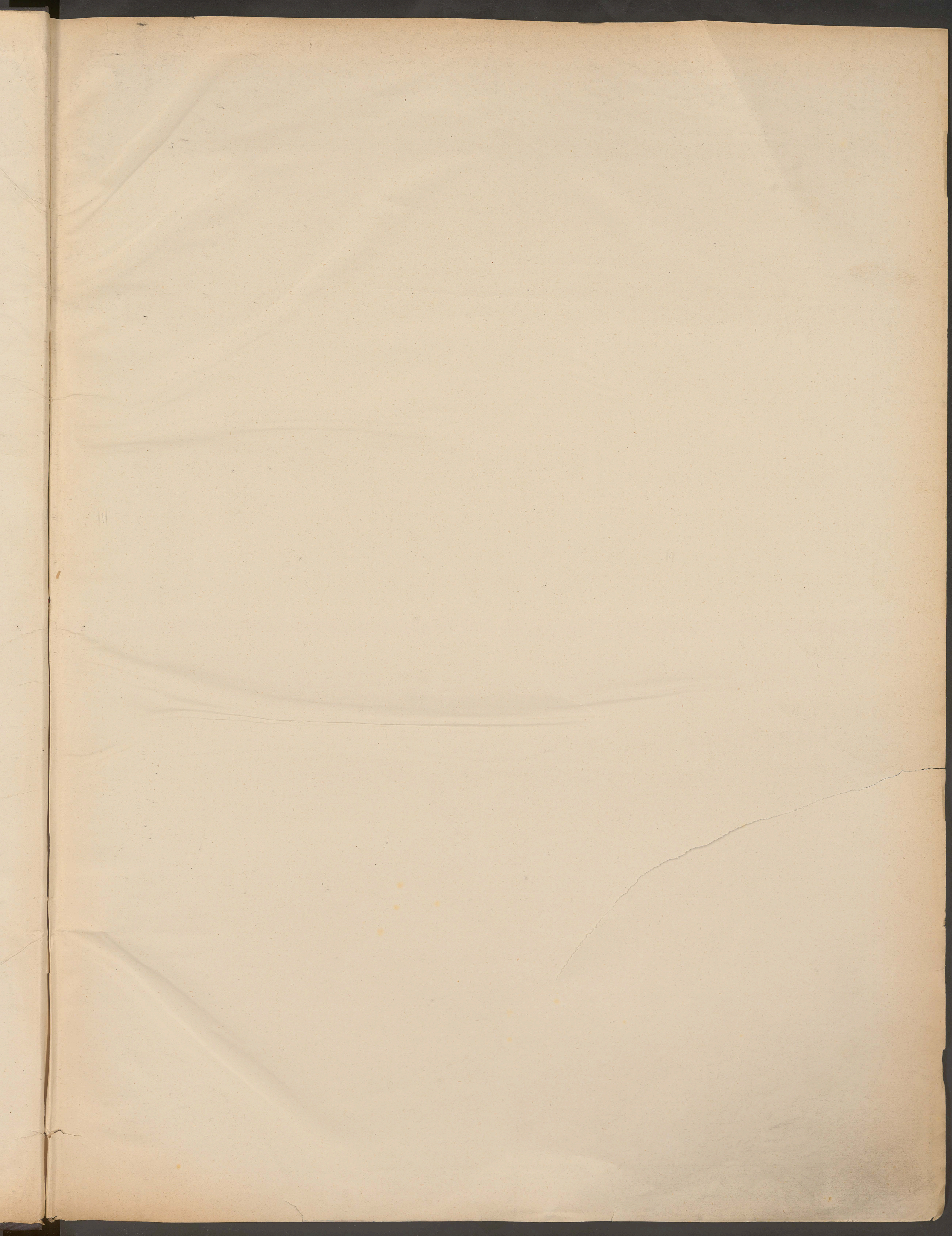
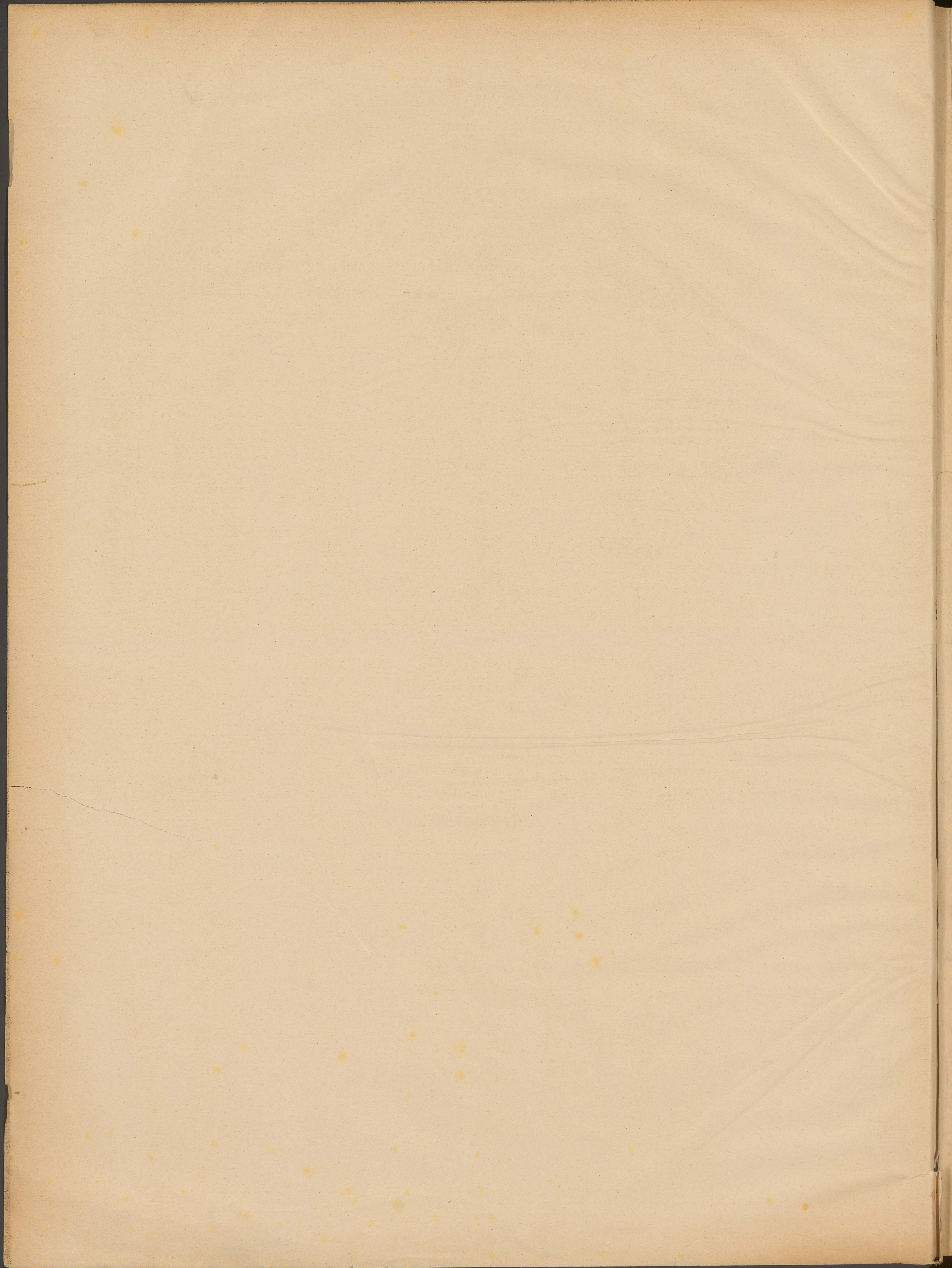

1355

2. VIII 1

Եւ մենք այնու ամենայնիւ բնագործն ողջունում ենք նոր տարին, նոր կանաքի աւաւաւաւանքն, արշալոյսը։

Եւ պէտք է ողջունենք։

Եւ չը պէտք է յուսահատվենք։

Ինչո՞ւ։

Սրբիշխան կանաքի բոլոր այդ անհրապոյր, յուսահատեցողի, զմեզ կողմից վրայից բարձր ի դուրս աւաւաւաւում է մի մեծ, մի հսկայ, մի վիթխարի գաղափար, որի առաջ չքանում, անհետանում են կանաքի բոլոր խաւար գծերը, բոլոր ստուերները, որ արեգակի ճառագայթների նման ոսկեղօծում է կանաքը։ Դա՛ անդադար, անընդհատ, յաղորդական կառարկաբարձր անհատական մեծ օրհնան է, որի զարգացման պատմութիւնը ոչ մի կտակած, ոչ մի տարակոյս չէ թողնում, թէ, վերջապէս, մի օր, մի գեղեցիկ օր մարդկութիւնը ողջունելու է կանաքը կողմերի, երբ կանաքը միայն երջանկութեան, արդարութեան, ճշմարտութեան, հաւատարմութեան, երբայրութեան մեծ աղբիւրն է լինելու, երբ սոցիալական անցեալ խնդիրները գտած են լինելու իրանց արդար լուծումը։

Այն, ճիշդ է, շատ և շատ հեռու է մեզանից այդ օրը, բայց չէ որ մենք և բոլորովին անհետաճան չենք, չէ որ մեր փոշիներն և կազմելու են հիւշներն այն յաւիտեանականութեան, որի մէջ ընկղմվելու ենք մենք այսօր, վաղը, չէ որ մենք կենդանի ենք մնալու միշտ մեր սերունդների միջոցով։

Իբրև հայ, ես գտնում եմ, և շատերն ինձ հետ համաձայն կը լինեն, որ ներկայ հայութեան կանաքի պայմանները և ընդհանուր կերպարանքը այնքան մոայն անհրապոյր և յուսահատական են, որ անկամայ հարց են ծնեցնում, թէ արժէ՞ դրժել, ինչպատեղ, արժէ՞ շարունակել կեղծ հայ կանաքի մոայն խաւար կողմերի դէմ։ արժէ՞ հային, մանաւանդ հայ գործչին ողջունել նոր տարին։

Եւ ես պատասխանում եմ. այո, արժէ։ Արժէ, որովհետեւ մի օր, մի հեռավոր օր, երբ մեր սերունդները կողջունեն հայութեան բաղադարութիւնը, իմ հոգին, որ այդ րօպէին երկնականարի մոլորակների մէկի բարձրութիւնը կը դիմէ այդ բաղադարութիւնը, նոյնպէս կողջունէ նրան։

Շահրիար

ՆՈՐ ՏԱՐԻՄՈՒԹԻՆ

Անցաւ մի տարին էլ։

Անդունը դուրսից հին տարին։

Նրան յաջորդում է նորը։ Անցնում են կարաւանների հին խմբերը, նորերն են կազմվում, նորերը գալիս։

Ինտերսան անդաւալի օրէնքն է. այդ, միայն լաւ ու վատ յոյսերն են, միայն կենսունակ, վե՛հ ձգտումները, որ հանգչում են ու վաւում, բայց երբեք չեն անհետանում, երբեք չեն մոռնում մարդկային անխնայ կարաւանների սրտերում, քանի նրանք չեն դադարել բարբախտը։

Այդ կարաւանները գաւառում են ու վերաճում, զգում են ու մոռնում, տանջվում են ու ձգտում, երազում ու ապրում, բայց երբեք չեն քարանձաւում, անզգայանում ու մոռնում։

Սերունդները, կարաւանի շարանների նման, անընդհատ ու անփրջ անցնում են իրար ետեւից, նոր, երբեք գաղափար, երբեք արագ տեսածներով, խաղաղապա, փոթորկոտ թռիչքով և կամ անապատ, լրբա-

ԲԱՆԱՍՏՐԱԿԱՆ

Մ Ե Ծ Գ Ա Ղ Տ Ն Ի Ք Ը

(Նոր տարվայ լեզուից)

Մտայ է, տխուր Արեգ իշխանը։

Այն օրից, երբ այդ սիրոյ ու հրդի անսպասող ուղիւն թողած պարզ կանաքը, արօրն ու մանը, դարձել էր միակ ամբողջ տկուր, այլևս խնդր չուրի, տանջվում էր, մաշվում զաղախի ռոպակից։

Այ չը չը գիտէ ինչ է պատճառը։

Բայց նա միշտ լուռ է, տխուր, մտախոհ։

Եւ արժե՞ք նման հպարտ, վե՛հապան, Արեգալի գեղանկար բարձունքի վրա, արեւի ոսկեղծ ճաճաւնների մէջ թաւած, հիշատուց Արեգի ամբողջում այլևս ծիծաղ չը կայ։ Երբեք չեն հնչում, էլ չեն կաքաւում։

— Մտայ է, տխուր Արեգ իշխանը։

Պալատում այդ են միայն շշուշում։

Եւ դժբաղդ երկրի ծով կարիքները, հոգս ու ցաւերը Արեգ իշխանը թողած իր բաղդիկ միշտ մտորում է առանձնութեան մէջ։ չէ ուղղում լսել իր ծառաներին, ոչ էլ հաւատարմ իր շրջապատող իշխանադուներին։

Սանդուխտն է միայն միակ ընկերը, իր կենանը, սէրը։ Նա էլ է տանջվում, նա էլ լալիս սպարի նման, խնդում, մրմնջում։

— Ասա, Արեգ ջան, միթէ կուտական իմ մարդը սերը և իշխանական գահն ու ծիրանին քեզ ձանձրացրին, թէ՛ հարսանեկան մեր առաջատարի գարունը չանցրած՝ դու մտորում ես այլ սիրոյ մասին։ Ինչ ծանր վիշտ է քեզ այդպիսի տանջում, պատմիր զաղախիդ։

ված, բայց երբեք չեն շնորհում այն ուղղութիւնից, որ շաղկապում իր հետ վառ յոյսերի ու վե՛հ ձգտումների անշնչ փառքը։

Այդ փառքը մեր կանաքի իմաստն է։ Դէպի նա ձգտող այդ անխնայ մարդկանց կարաւաններն ըստի ճանապարհ։

Անա մեր իզը՛ Նոր Տարեմուտի յուսակը չմոռնա։

Լ. Դ.

ՆՈՐ-ՏԱՐԻՄՈՒ ԵՆՄԱՐԻՆ

30 դեկտեմբերի 1908 թ.

Էլի մի քանի ժամ ու դարձեալ Շնորհաւոր Նոր-Տարին։

Այսինքն մարդկային կատակերգութեան մի նոր տխրական էջ։

Տխրական՝ որովհետեւ որոնք գաղափարին են միամտաբար ծառայում, նրանք լայն գրկով փռւն են ընդգրկում. իսկ որոնք պորտին են ծառայ, նոյնիսկ նրբակենցաղ մարմնապաշտներ, նրանք դիտաւարձ սողալով են մօտ գնում ինչո՞ւրի սեղանին բաղձական։ Ապա ցնցոտիների ամբողջ—սովալուճ և մերկամարմին թշուառութիւն, անպատասպար, ցրտահար, փշաքաղված ուրուական—նա՛ որ բարեբաղդ չէ նոյնիսկ այն կոյտադուր միջատին չափ, որ արըը ընդկողմ դէպի իր ըոյնն է թաւալում, պարէն կենսապահիկ։

Այդպիսի պայմաններում ինչ սև ու մութ Շնորհաւոր Նոր-Տարին։

Ահ, եթէ աշխարհը մանկանք, ու մեղքը թափէր իր խաթթոցը, առաքինութիւնն իր վիշտը, մարմինն իր քաղցը և հոգին իր տրտմութիւնը, այն ժամանակ արժէ՞ր, արդարեւ, շուրթնիշուրթն համբուրվել և մաղթել Շնորհաւոր Նոր-Տարին։

Իսկ այսպէս, որպէս մենք կանք, Նոր-Տարին շնորհաւոր ասելը մի ծամածուրթիւն է, մի հեգնութիւն, դառնութեան փայտը, որը բերդութեան կատարը։

Բայց և այնպէս ճակատագրին կապվածներ, սովորութեանն ստորկնիկը, միշտ պատրվածներն ու միշտ հաւատացողներն, սիրահար սիրով արընէ պտտաւաղում ենք մէջ-գիշերի խորհրդաւոր տանիքներուն հնչելիս մեր գրկին ընդունել պատրանքների դիցունէին, Ամանոր ստուառունէին, այն՝ որ բրբռում է ցանում իր շուրջը, շըր-թունքների վրա համբոյրը՝ և գոլորիկ նշոյլներն աչքերի մէջ։

Երա՛կ կախարդիչ, և՛ խաբուսիկ և՛ անոյշ։ Շնորհաւոր Նոր-Տարին։

Ա. Մ. Երեկեան

ՎՇՏԻ ԾՈՒՂ

Չնչին կաթիլ եմ անհուն ծովի մէջ։

Նայում եմ շուրջս և տխրում անվերջ։

Կարծես չորս կողմս վիտում են անզարդ մարդկանց անվերջ շարքեր, կենդանի ստուերներ, երբեք ուրուականներ, շարժուն, անզգայ փայտի կտորներ և կենդանի քայլող կմախքներ, որոնք կոչվում են մարդ արարածներ և որոնք կարծես թէ իրանց կենանքի մէջ երբեք թախիծ չեն ճաշակել... և մի րօպէ ես մտածում եմ. «Օ՛, արքան անզգայ է մարդ արարածը։»

Բայց երբ մօտենում եմ նրանցից իւրաքանչիւրին՝ և սիրտը բախում առանձին, տեսնում եմ, որ նրանք էլ ցաւաւ են ու թախիծ։

Նրանցից մինը կորցրել է իր սիրելուն, իր հարազատին, իր որդուն, միւսը՝ քրոջը, մարդը՝ կնոջը, կինը՝ մարդուն, որդին՝ ծնողին, հօրը կամ ծօրը և կամ երկուսը։

Ամուր, ջիւղապանի սեղփումն են իրար խաչապալաւ սիրով սիրող զուգերը։

Թախծոտ փայտը սակայն չէ անցնում իշխանի դէմքից։

Նա միշտ մտայ է, տխուր, մտախոհ։

Արեւիկը նորից կենանք է ստացել։

Ամեն կողմերից յայտնի գիտուններ ու քաջ ասպետներ խմբված են այստեղ։

Տօն ու հանդէսի հիւրեր չեն նրանք. Արեգ իշխանի հրամանն է նրանց խորհրդի բերել։

Եւ իշխանական մեծ դահլիճի մէջ բազմած, ուշադիր սպասում են նրանք՝ թէ ինչ պիտի յայտնէ, կամ ինչ հրաման տայ իշխանը նրանց։

Եւ նա յայտնում է.

— Դուք, ամբողջ երկրի իմաստուն մարդիկ ու քաջ ասպետներ, որ իշխանական այս մեծ դահլիճում խմբված եք այսօր, լեզը գաղտնիք և լուծէք նրան, եթէ կարող էք։

Չարքա՛ զեղձուկի շրջանում մեծացած, նրա լաւ ու վատ օրերին վկայ, ես ապրում էի նրա բուռն կենանքով, հոգս ու ցաւերի նեղ շրջանակում։ Այսօր ես հայրն եմ իմ փոքրիկդ, անփորձ, անտեղեկ մի ամբողջ երկրի հոգս ու ցաւերին։ Որպէսզի լինի նա զօր, բաղդաւոր, ես պէտք է տեսնեմ ամեն մի րօպէ և ամեն մի վայրկեան նրա կենանքը ըստի։ Անացե՛ք՝ քնչպէս ես տեսնեմ նրան։

Լսվում են ձայներ, երկչոտ խորհուրդներ, հին ճանապարհից չէ շնորհում ոչ ոք, նոր պատգամ ոչ ոք չէ արտասանում։

Եւ իշխանը լուռ, զուլալ կախած, կարծես ստում է.

— Զր կայ ու չը կայ։

Բայց այդ րօպէին ամենում է մէկը, սև ընթրճը հագին և գաւազանը վեր բարձրացրած խօսք է պահանջում։

միասին. մի երրորդը՝ հղորդը և այլն. մի խօսքով՝ ամեն միւրը իր հարազատին՝ սրտի կտորին, հոգեհատորին։

Բայց ինչո՞ւ են նրանք ինձ անզարդ թուում։

Միթէ բնութեան այդ խաղը դուք չէք հասկանում։

Միթէ ամենուրեք թախիծ դուք չէք ջշափում։

ԱՅՆՈՒԱՄԵՆԱՅՆԻ ԵՄԱՐԻՄ Է՛

Երբ մի տնէջերը չենք տեսնում իրականացած կենանքի մէջ, աւելին կասեմ՝ երբ նոյնիսկ իրականացածները, ձեռք բերված յաղթութիւնները նորից յիտ են խլվում միւտ բանակից, որը այնքան էլ հնչող չէ նահանջում. տեղի տալով նոր կենանքին—մենք վճատում ենք, միսովն են գահադաշտներ կամ անվում են այնպիսի քայլեր, որը թելադրում է յուսահատութիւնը...

Բայց այդ րօպէներին մենք մոռնում ենք հին և նորագոյն պատմական կենանքի խոշոր գահապանութիւնը։ Վաղուց էր, որ ամեն ազգ, պետութիւն թողնված էր իր բաղին, վաղուց էր, որ մեր պապերը, անգամ հայրերը միայն լսում էին թէ՛ «ФРАН-УЗЫ БУНТУЕТСЯ», իսկ թէ ինչի համար է նա «բոնթ» անում, մութ էր նրանց համար...

Նոր տնտեսական կենանք, մտաւոր և նիւթական կուլտուրան վերացրին չինական պատերը, չերազած չափով մօտեցնելով երկրագնդի ժողովուրդներին, և ես հաւատարմած եմ, որ այս տողերը կարգաւոր երկտարած սերունդը անշուշտ տեսնելու է իր կենանքի ընթացքում և՛ ժողովրդական մեծ յաղթութիւններ և՛ մարդկութիւնը, մի ընտանիքի դառնալու նշմարելի ապացոյցներ...

Այն, փվում է ամենուրեք նատուրալ-նահապետական տնտեսութիւնը, քանիշով նահապետական-պահպանողական աշխարհահայեցողութիւնը, բազմաշունչ է առաջադիմական բանակը դժուարեցնելով յետադէմ գնացողը...

«Ժողովուրդները արթնանում են, ուրախալի է դառնում ապրելը»։ Եւ դառն փորձութեան ժամանակ աւելի քան երբեք տեղի է զգալի իշխում և մեծ գիտնական-գործի բացառականութիւնը. «Այնուամենայնիւ շարժվում է»։

Պետրոս Զաքարեան

Շ Ա Ր Ժ Ո Ւ Մ Ե Ր

Յեղափոխութիւնը հոգու երկրաշարժ է. նա ցնցում է ժողովրդի մտածողութեան եղանակը, բարքը, հասկացողութիւնները. քանզում է դարերով հաստատված ու հիմնաւորված հասարակական կազմն ու նիւտ ու կացը, թողնելով որ անմահ ստեղծագործող Ժամանակը կենանքի նիւթերով նախկին փառապանքների վրա նոր շէնքեր կառուցանէ։

Յեղափոխական ցնցումը ձախակողման շարժում ունի. հոգեկան խարխուլ տարրերը այդ ցնցման շնորհիւ փրկում են իրանց հոգեկան դիրքը, աւելի կամ պակաս չափով մղվում դէպի ձախ. իսկ ամուր, հաւատարակչված հոգիները դիմանում են այդ ցնցման և չեն տեղափոխվում զգալի կերպով։

Երբ ցնցումը դադարում է, և մարդիկ սկսում են իրանց հաշիւ տալ անցածի մասին՝ նկատում են, որ նախ—յեղափոխական շրջաններում միմեանց մօտ և համանման

— Իշխան, ինձ լսիր, արձակիր սրանց։ Այն, ինչ խնդրում ես, կը տեսնաս ինձնից։ Կուզեմա տեսնել քեզ երկրի կենանքը—կը տեսնես իրաւ։ Միայն գաղտնիքը մեր մէջ թող մնայ։

Եւ դիտակն առած բարձր աշտարակի կատարին նստած Արեգ իշխանը տեսնում էր կենանքը, ամբողջ երկիրը և այնտեղից էլ իր ժողովրդի բաղդը տնօրինում։

Արեւիկ ամբողջ դարձեալ տխուր է. կարծես սև վիշտն է այնտեղ միշտ թաւել։

Չգնաւորի պէս Արեգ իշխանը փակված իր խցում, դիտակը ձեռքին նայում է անախջ հեռու ու հեռու՝ աւելի տխրում, աւելի մտալվում։

Իսկ ապարանքի լուռ պատերի մէջ սիրող ծաղիկաց տողերով, մենակ նրան է փնտրում սիրող ընկերը։

Եւ լուսածաղկն ստուերի նման նա հետապնդած բարձրանում է վեր ու գգվում նրան։

— Ինչի՞ր այստեղից, թող այս գործիքը, թող դու անընդհատ ցաւ ու հոգները, ապրեմք անբաժան, վայելենք կենանքը միմիայն մեզ համար։

Իշխանը լուռ է. սիրող գգուանքն էլ չէ ուշաբերում նրան իր գործից։

Եւ, սէրն ու գործը, վայելքն ու պարտքը իրար փաթկանքով, մեղեդիով իրար, վայր են գցում զիտակը, փրկում։

Եւ աշտարակի պահակաւորի իշխում է ներքե Արեգ իշխանը սիրով դիմողած։

Բայց գաղտնի վիշտը դիւրեւ-ցեղեկ ուղեկցում է նրան, տանջում մորթողում։

Առաջվայ նման նա նորից լուռ է, մոայն վշտահար։

Ոչ կնոյ սէրը և՛ ոչ խորհուրդներ նրան

հոգիները՝ այժմ շատ հեռացած, անշաղկապ են միմեանցից. մի մասը մնացել է իր նախկին տեղում, իսկ միւս մասը ցնցումից մղվել է դէպի ձախ՝ «առաջադիմական» է դարձել։

Ռուսաստանի վերջին հինգ տարվայ մեծ յեղափոխութեան կենանքը (Փօկուրը) թէև բուռն Ռուսաստանն էր, բայց նրա անհղ ցնցումը և տատանումը շատ ընդարձակ գաւառներ գրաւեց, մինչև իսկ պետութեան սահմաններից դուրս—Պարսկաստան, Թիւրքիա ևայլն։ Բնական է, որ այդ ցնցումից գերծ էր մնալ և Անդրկովկասը, մասնաւոր ըր բայի անտեսական և քաղաքական տարրերից, որոնք գլխաւոր ազգականին էին այդ հոգու երկրաշարժի բուռն Ռուսաստանում՝ այստեղ և ուրիշ ծայրագաւառներում կար և մի այլ ազգակ—ազգայական տարրը, որ արուեստական կերպով ստեղծվել ու գրգռվել էր նախկին ռուսացման քաղաքականութեամբ։ Ուստի Անդրկովկասն էլ, նրա մէջ հայերն էլ, ենթարկվեցին յեղափոխութեան ցնցումին, և մեր մէջ էլ փառապանք ու ճեղքուածքներ բացվեցին։

Այդ մեծ ցնցումը անհզին փոփոխութիւններ մտցրեց մեր կենանքի արտայայտութեան բոլոր կողմերի մէջ, որոնց թուում և մեր լեզուի մէջ, որ մեր մտքերի արտայայտութեան գործիքն է։ Ոչ միայն մեր լեզուի մէջ մտաւ գործեցին բազմաթիւ օտարազգի բառեր (պատմֆորմա, տեքստ, կադետ և այլ հարկաւորներ), ոչ միայն կազմվեցին բազմաթիւ նորանոր հայերէն բառեր յեղափոխական գաղափարների արտայայտութեան համար (սեւ-հարկաւոր, կարմիրներ, և այլն), որով ստեղծվեց մի ամբողջ յեղափոխական բառարան, այլ նոյն իսկ փոփոխվեց միտք արտայայտելու եղանակը, խօսելու և գրելու ոճը, ուղղագրութիւնը ինքնակազմ ցնցումների և նոյնիսկ ուղղագրական և լեզուային կանոնները արձանագրվեցին՝ իբրև աւելորդ կաշկանդութիւններ լեզուի և մտքի ազատութեան։

Ապագայ պատմագրին, գեղարուեստագետին և լեզուագետին է վիճակված մասնաւորապէս ուսումնասիրութիւններով ու գիտաբանական գործերով քննողին այն մեծածանծան փոփոխութիւնները, որ առաջ բերեց հասարակութեան հոգու մէջ Ռուսաստանում պայթած մեծ երկրաշարժ-յեղափոխութիւնը։

Ստ. Մալխասեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ 1908 թ.

Մեր հայերի ազգային կենանք 1908 թ. ընթացքում սովորական, մօտօտն և միակերպ կենանք չէր, նախորդ տարիների նման։ Նա կրեց զորեղ ցնցումներ Թիւրքիայում և Պարսկաստանում, ցնցումներ, որոնք ամբողջովին յեղաշրջեցին նրա էութիւնը։ Այդ ցնցումը, անշուշտ, ազդելու է հայութեան ոչ միայն տնտեսական, այլև հոգեւոր, մտաւոր և բարոյական զարգացման վրա։

Երեսուր տարի էր, որ Թիւրքահայաստանը մեզ համար մի կատարեալ Զինաստան էր դարձել։ Մենք գիտեցինք միայն, որ այդ երկրում կենանքը դժուր է, որ մեր եղբայրները այդտեղ սոսկալի հարստահարութեան, տանջանքի են ենթարկված, որ հուրը, սուրը անդադար մտնում են նրանց, որ նրանք փրկութիւն են որոնում պանդիրութեան և գաղթականութեան մէջ։ Եթէ 5—10 տարի ևս այդ դրութիւնը շարունակվել, Հայաստանը անապատ կը դառնար։

չին փրկում վշտի ճանկերից։

Եւ նա արարածով փրկում է դահից, ամբողջ թողած նա դուրս է վազում, քամու պէս արագ, բուռն ու փոթորկոտ լեռների, մայրաքանիւր տնտեսակ տալով և ուստապարկված փրկում անընդհատ անապատի մէջ։

Մեր ճգնաւորը դրկած իշխանին ուշքի է բերում գիտու շիթերով։

Եւ երբ բացվում են դադրած կողերը ու անգոր, թախծոտ ուղղվում ձեռնակին, նա ճանաչում է օտարականին։

— Դիտակը փշուրից, նոր դիտակ տուէք, ձեռնակ, նոր դիտակ։ Եւ կուզեմ նորից տեսնել մեր կենանքը։

— Դիտակը պէտք չէ. այժմ ապրում ենք մենք ո

այդպիսի հնարավոր, ստույգ տեղեկություններ
են հաղորդում: Այժմ հարցնում ենք «ԲԿԵ.
ԵՅԱ» թերթին. միթե նորից դուք չե՞իք
անի միթե, իբրև կրթական և լուսավորչ
ձեռք բարձրական պարտականություններ
համար հերքել ձեր լրագրում տպված
սուտ լուրը և արտոնել յայտնել: Եւ ինչ
կապ ունի դա Սաթթար-խանի կենսագրու-
թեան հետ: Միթե երբ մի լրագրի տպե-
թե Սաթթար-խանը յարձակվիլ է, գեցուր,
Ջուլֆայի վրա, և յետոյ դուրս գալ, որ դա
սուտ է, նաարովի, այդ ստույգութիւնը հերքե-
լը կը նշանակէ ցանկաւ, որ «Թուսաստանը
համարէ: Սաթթար Խանին արկածաբար
առաջադրէ թե «ԲԿԵ. ԵՅԱ» լրագրին հա-
ճելի է ստույգութիւնը գրելով ըստբարձրի
Սաթթար Խանի անունը և համարը, «Մշա-
կը» նրան, չի հետեի այդ շարունակ, որովհետեւ
յիշատակութեան գործը, ժողովրդական ի-
րաւաբարութեան պաշտպանութեան գործը ա-
մենին կարօտ չէ ստույգութիւնների և հա-
րուրդի, սինսացիոն լուրերի:

ԳԻՏՈՒԹ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դեկտեմբերի 29-ին վրաց ազնականու-
թեան թատրոնում «Նոր թատրոնի» դրա-
մատիկական խումբը Լ. Բ. Եւաթովսկայի
մասնակցութեամբ ներկայացրեց Գրուսնար
Հէյերիգի «Միտոյ գաղտնիքը» դրաման, 4
գործողութեամբ:

Եթէ չեմ սխալվում, տիկ. Եւաթովսկայի
անցեալ սէզոնի բեմադրողն էր մէկ ևս տըր-
քած էր այդ պէտեան «Միտոյ գաղտնիքը»
վերնագրի տակ:

Հեղինակը երկու նորապսակ ամուսինե-
րի կենսաբան պատկերացմանով աշխատում է
տալ մարդկային ամենագործի, ամենաբարդ
ու վեհ գրգայմունքի՝ սիրոյ հոգեբանական
վերլուծութիւնը, ցոյց տալ թէ ինչպէս սե-
րունար գոյգրի սէքը չէ մնում հաւատար
բարձրութեան վրա և այն ժամանակ, երբ
որոշ ժամանակից յետոյ տղամարդու սիրոյ
արեւոյթութիւնը սկսում է հետզհետէ իջնել
փոխարինել ինքնատուր ստեղծագործական
հերոսական աշխատանքի, կոնշ մէջ բոլոր-
վին հակառակ երևոյթ է տեսիլ ունենում.
Նա պահանջում է միշտ սիրոյ գարունը, հո-
գեկան ու գրգայմունքների փոթորկոտ բա-
ւականութիւնը:

Եւ երկու սիրող սրտերը, որ փոխադարձ
սիրոյ գարունքին իրար հասկանում էին,
այլու չեն հասկանում, հեռանում, խորթա-
նում են իրարից:

Տղամարդը, որ շրջապատում է իր կնոջ
արտաքին կեանքի բոլոր վայելքներով, չէ
կարողանում ըմբռնել նրա ներքին հոգեկան
գաղտնիքը: Այդպիսով կինը ստիպված է
լինում, փրկափառ բանաստեղծ-ճանապարհ-
հորդ Գադիլի մէջ օրհնել իր սիրոյ գաղ-
տնա շարունակութիւնը. եւ վերջինս, որ
միշտ ժխտում էր սիրոյ գրգայմունքների
տեսողականութիւնը և հաւատարութիւնը,
նրա սիրոյ ազդեցութեան տակ սկսում է
վերածվել նոր կենսաբան:

Հեղինակը միանգամայն տեղին կերպով
մաքուր սիրոյ անկումը վերջացնում է կնոյ
անձնապայանութեամբ, վերածված Գա-
դիլի խօսքերով ազգացուցանելով այն ճշդ-
մարտութիւնը, որ լուրջ սպանում է բայց
չէ մեղսում:

Մի շարք նուրբ, գեղարուեստական,
մտածիլ գրգող խոր, հոգեբանական տեսա-
րաններ են, որ բացվում են հանդիսական-
ների առջև:

Կնոջ—կարէնի—գերը կատարում էր Լ. Բ.
Եւաթովսկայան. կենսութեան, հոգեկան տան-
ջանքների և վայելքների մէջ արտայայ-
տելի, սիրոյ գարունն օրոնումները ճիշտ
պատկերացնող, իր սեփական արական ու բա-
ցասական կողմերով, հերոսականութեամբ
գեղարուեստական խաղով ու մտածված,
արտայայտիչ ձևերով, միմիկայով ապ-
րում էր բեմի վրա և ստիպում ապրել իր
հետ միասին:

Նրա ամուսնու՝ անտառապետ Էրլինգ
կրտսէի դերը պ. Բելլաշտալը կատարեց
ոչ պակաս աջողութեամբ. լաւ էր մանա-
ւանդ կնոջ հետ բացարձակ տեսաբա-
նում, ուր նա տուեց չը հասկացող ամուս-
նու ողորմելի կացութիւնը:

Որքան էլ ընտրել էր փրկափառ բա-
նաստեղծի դերում իր կանխակալ ակե-
տական դատողութիւններով ու միամտու-
թեամբ պ. Ակադաբակին Գադիլի դերում,
այնու ամենայնիւ նրան չաղովից ամ-
բողջաբարձր տիպը: Մասնաւոր անշուշտ
տպաւորութիւն էր թողնում ցածր արտա-
սանութիւնը ու տեղ տեղ գերը չիմանալու:
Ընդհանուր առմամբ ներկայացումը շատ
աղիղ անցաւ, ափսոս որ դահլիճը սակա-
ւամարդ էր:

Լ. Դ.

ՖԵԼԻԵՏՈՆ

ՆՈՐ ՏԱՐԱՎԱՆ ՆՈՒԷՐԵՆԼԻ ԵՒ ԲԱՐԵՄԱՂ-
ԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իզմիլլեանին.—Մի մեծ աւել՝ սրբի-
մաքրելու համար:
Դուրեանին.—Շնորհաւորել իզմիլլեան
վեհափառին Դուրեան պարտաբա-
րի կողմից:

Տեղապահին.—Մի մեծ հոնգ՝ բարենո-
րոգական գրքերը այբուբու և մի
կախարհային նրանց հեղինակներին
կախելու համար:

Օրմանեանին.—Նախկին ուստեալ բա-
րեկանների և անձնուէր կուսա-
կիցների ուղիղմանը յատուկ աղ-
բումբ գետնիցված:

Սաղաթէլեանին.—Մի լաւ յուշարար
կամ քայիակ:

Ծայրայեղ աշակողմեաններին.—
Բարեգործութեան գիշերները կաղ-
մելու վարչական սխառմ ալա-
ցիդների գէտ:

Ձախակողմեաններին.— Կողմաստան
հարցապնդման և Պուրիշիլիշի
անասակտ ճառերի դուրիկատ-
ները:

Պուրիշիլիշիին.—Արջի ծառայու-
թիւնը առակը չըբղ կազմված և
Պուրիշիլիշի պատկերով զար-
դարված:

Միլիլեկովին.— Բաղուէրների ամբու-
թիւն և մութի հարուածները շեշ-
տակելով ինքին:

Շահազիզին.— Ժողովուրդներին.— Փողի
հետ միասին և Շահազիզի կամբի
ժողովուրդում:

Մուսաւնաղիլիին.— «Բարդըմ վար-
քիմ գեղը» երգը նստաբարձ
և անասնոց նստաբարձութեան:

Գերվոդին.— Թուշոյ մեքենայ:
Առաջնորդներին.— Գինեւրա-ճահան-
զապիւնների իրաւասութեան ա-
խորժակ:

Երեցի Կոնստանտին.— Հոգաբարձուներ
հեղթապանութիւնը եկեղեցիներ-
ում:

Վերաստեղծող յանձնաժողովին.—
Ինքնիկ ուրուականը:
Պատգամաւորներին.— օսման ան-
պարկան անուստում.— Վճռել
հանրապետութեան ինչ-
պէս խօսել:

Մամուլին.—Ազատութիւն ճնշել մամուլի
ժանրութիւնից:

Բօրային.—Որոշել հայկական յօդ-
եւանքների սակագինը և արժէքը
կոտորովկայի համար:

Միջնորդ.— Դատարաններին.—
Անդրիսի որոշումը, որ անկարելի
լինի գանապանի արդար մեղա-
ւորից:

Հայ աշակերտներին.— Հսկայի ու-
ժեղ կազմութեան կրթական «պո-
պուրի» իւրացնելու և վերին-
գրեքը՝ մարտիկ համար:

Աղքատներին.— Մի նոր բարեգործու-
կան ընկերութիւն թիֆլիսում
աղքատների խնամելու համար:

Գրաշարներին.— Շարող մեքենայ հա-
մայնական հաշուի:

Աշխատաւորներին.— Վճռել հարցը
թէ ո՞վ է վերջապէս աշխատա-
ւորի իսկական բարեկամը:

Բանւորներին.— Իրանց ատած բուր-
ժուանքի դրուկները:

Տէրութեաններին.— Թատրոն, կրկնա-
մուսնութիւն և գլորոշներում
պաշտօն. (չնուէր և թաղումը
անվիճելի են):

Կտակաւորներին.— Լինել իրանց
կտակաւորները և իրազորել
կենսի օրով կտակները:

Երկանցիներին.— Բաւականաւ
Հրազդան գետի կենսատու ջրից
և չը խառնել նրան «Հրազ-
դան» թերթի ճահճալերի հետ:

Սնանկներին.— Դիմել հայոց հիմնա-
րութիւններին օգնութեան:

Ինժեներներին.— Ելմիմիմի
հոգիների հաղթաւոր դեմա-
տիները ջրված էլեքտրականու-
թեամբ:

Երուանդ վարդապետին.— Հեղինակ
համար նոր նիւթի պատրաստու-
թիւն:

Հայ օրիորդներին և տիկիներին.—
Կանանց կոնգրէսի արձանագրու-
թիւնները:

Գաղթականներին.— Երթեկութիւն
յետ ու առաջ երկաթուղիներով:
Մանուկներին.— Սովորել միջոցը
«Կապույտ թռչուն» բռնելու
համար:

Վաճառականներին.— Աղող վաճառք
առանց խղճի վաճառքի:
Հայ դերասաններին.— Ոչ թէ յօդերն,
բեմադրութեան հաղթաւոր հաղ-
թութեան հաղթաւորութիւն:

Էկսպոզիցիոններին.— Տօլ-
ստոյի պատուէրը՝ չար չը խա-
փանելու մասին:

Ծառաներին.— Իրաւունք՝ նշանակելու
ոռնիկներ իրանց տներին համար:
Մեր աշխատակիցներին.— Վերա-
ճնշող կուսակցական կենսի
հեղափոխութիւններ:

Բարեգործական ընկերութիւն-
ներին.— Բոլոր ազգը անգա-
մաբարձ և բոլոր բարեբարձ:
Տնայնագործական ընկերու-
թեան.— Հարիւր գիւղում ար-
հեստանոց մինչև հետեւալ տա-
րին:

Համամիջոցներին.— Վերջին տար-
վայ տաղանդ հոգեւոր պատուով
պահպանել:

«Մշակի» ընթերցողներին.— Շնոր-
հաւոր նոր-Տարի:

Վրձին

Պ. ՊՈՒՐԻՇԻ ԵՒ Վ. ԶԻՆ

(Նոր Տարվայ նուր)

Թէ իմ աւուր խիղճս թողնէր,
Պուրիշիւնի պաշտօն յանձնէր,
Գրական տարած, Վաստորգով դարձած է)
Արագ գնացելով Պուրի կերթալի:

Պուրի կերթալի եւ այց կտունի,
Ձեռքը պինդ սեղմած նրան կասէի.
Կեցցեմ, պատրիստ, պարծնեմ ալ կողմի.
Ոչ Բեաբարբի, այլ մեծ Դուռալի:

Արհամարհի դու, Արեւիկ իդօտ,
Արեւիկաւորի պաշտօն յանձնէր,
Գրական տարած, Վաստորգով դարձած է)
Նոր կենսի կողմի Գոյգիւր, Գրիգորիստ:

Եւ երբ բողբեն, թէ «Եւր կն փաստեր»,
Թիքը ուստի, ու մեր զէլֆ-մաստեր»,
Գրուս դու, խառնի, տուր իրարանցով,
Որ դուրս կողմիս, իւր կոմս Վարանցով:

Թէ ես լինէի մի օր Ապօլոն 2)
Ոչ մեծ Պանասի, այլ մեր Կովկասի,
Կասէի, Կովկաս, յարգելի պարուն,
Դու չես դիպումստ, այլ շատ ապերախտ:

Տանեակ տարիներ երբ վերջիտեր,
Գրիգորիստ, Սովորի ու Մեղիտեր,
Էլ սուտ չը թողնի, որ յօդերն,
Էլ կեզտ չը մնաց զինքի թափեցին:

Ուր էր բո բողբ, ինչու լեցին,
Լաւ էր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

Իսկ երբ «սօրիշիլի» մի Պուրիշիլիշի
Իւր լեցին, չը խառնուէր,
Այլ ընդհակառակ, այլոց նշանակ,
Ձեռքիդ արեամբ դու շաղախեցիր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՆԻՍՏԵՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՆԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԴՏԵՎՈՂ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈԼԱՅՈՍ ԱՐԻՍՏԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առաքելական, գործարանական և նախադրականութեան հաշապա-
հոթեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների միջխտութեան ուսումնասիրական
բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում
և նրանց գրադարաններում:
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՏՈՒՄ ԵՆ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձևով հաշապահութիւն և ուրիշ մասնագ-
առակ-
Ներկայ տարվայ կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկանե-
րից աւանդելու է ձրիարար քաղաքական տնտեսութիւն (политическая экономия)
և որոշ վճարով կամուր սղագրութիւն (стенография):
Հանդեսներին ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյան, 9-ից մինչև
10-ը առաւօտեան: Պարագմունքներն սկսվելու են 1909 թ. յունվ. 15-ից, պարբերա-
բար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ: Ծրագրեր ուղարկվում է ձրի:
Դասընթացը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների միջխտութեան թոյ-
լատրած ծրագրի համաձայն, ատեստատներ:
Դրանից անկախ՝ բացված է քիչ պատրաստականութեան ունեցող անձերի
համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր, որոնց լեզուի և թա-
բանութեան համար:
Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի
հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абрамшну, Николаевская ул. № 22, ամենայն օր:
Վերաւանք չիւած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոց-
ներում: Ստաւաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինա-
կին, ստանց պոստի ծախս վճարելու: Դիմել է 3 ր. 50 կոպէկ:
(Կ. Կ. Կ.) 15—10

Մի աղքատ կին,
որ ունի երկու երեխայ (այլիկը 7, իսկ
տղան 3 տարեկան) և զուրկ է նրանց ցա-
մաք հացով իսկ կերակրելու միջոցից, ա-
ղքատանքով խնդրում է բարեբար մարդկանց
օգնութիւնը. նա համաձայն է որդեգրու-
թեան տալ, եթէ ցանկացողներ կը լինեն:
Հասցէ՝ Յովնայա